



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Maximiliani Sandaei E Societate Iesv Doctoris
Theologi Architectura Christiana**

Sandaeus, Maximilianus

Coloniae Agrippinae, 1653

Prooemivm. in quo nominum ratio & vsus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46065)



MAXIMILIANI
SANDÆI

ARCHITECTVRA
CHRISTIANA

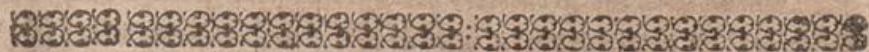
Spiritualis. Mystica. Moralis.

Seu

THEOLOGIA ARCHITECTONICA

In Sacra - Scripturâ delitescens.

Scrutamini Scripturas. Joa. v. 39.



PRO O E M I V M.

In quo nominum ratio, & usus.

I.  RCHITECTVRA est adificandi sci-
entia, Gracè Αεχitectονική, Archite-
ctonice. Hoc nomine M. Vitruvius opus
suum inscripsit, quod de adificandi ra-
tione conscripsit. Is autem lib. i. cap. i. de-
finit Architecturâ esse Scientiâ pluri-

bus disciplinis, & varijs eruditionibus ornatam, cuius
iudicio probantur omnia quæ à ceteris artibus perfici-

Prima pars

A

untur

2 ARCHITECTURA CHRISTIANA

untur opera. Duo hac descriptione designantur *Architectura decora*. I. quod scientiarum praesidia atque ornamenta habeat. II. quod ipsius iudicio probentur opera, quae à ceteris artibus perficiuntur. Quae quoniam cernuntur etiam in Arte regnandi, seu imperandi, eam comparat Plato *Architectura*, & vocat scientiam *Architectonicam*. Certè, lib. de Regno, *Artem regnandi* probat esse speculativam, exemplo *Architectura*, colloquentes inducens *Hospitem* & *Socratem*, in hunc modum. *Hosp.* Architectus nullus manuum ministerio utitur, sed utentibus praesidet. *Socr.* Ita est. *Hosp.* Iudicium adhibet, non ministerium. *Socr.* Id quoque verum. *Hosp.* Jure igitur speculandi scientiae particeps est dicendus. *Socr.* Et maximè quidem. *Hosp.* Hoc, ut arbitror, ad iudicem pertinet.

Mox uniuersam contemplationem in duo distribuit genera, quorum alterum iudicio tribuit, alterum Imperio, atque aded inter Imperatorias facultates *Architecturam* computare videtur. Certè, quemadmodum singula subditorum ministeria nota debent esse Imperatori, ut sciat quid cuique praecipendum sit, sic ea omnia nota esse Architecto necessarium est, quae operarijs distribuere, & quorum opera iudicare tenetur. Iterum Plato lib. de Philosoph. *Architectura* & *Architecti* exemplo contendit Philosophum plurimis disciplinis imbutum esse debere: & tunc Architecto similem fore Philosophum, cum libero homine dignas noverit disciplinas, artes verò opificumque traditiones, quoniam eas exercere non decet, dijudicare saltem possit. Ibidem mirificè commendat Architectum, utpote omni pretij aestimatione maiorem, qui què inter Sapientissimos Graeciae viros rarè inveniretur. Quod autem rari sint in Regno vel Repub. Architecti ad punitionem diuinam referre licet. Certè, *Isaia* tertio, inter grauissima supplicia, quae veteri *Ierosolyma* comminatur Dominus, unum est, quod auferet Sapientem de Architectis.

II. QVIBVS disciplinis instructus esse debeat Architectus, quibus etiam dotibus, tradit *Vitruvius* hac verborum complexione.

ARCHITECTURA CHRISTIANA. 3

Ne Eum & ingeniosum esse oportet, & ad disciplinam docilem (neque enim ingenium sine disciplina, aut disciplina sine ingenio perfectum Artificem potest efficere) & ut litteratus sit, peritus graphidos (id est, delineationis) eruditus geometria, & optices non ignarus, instructus arithmetica, historias complures noverit, Philosophos diligenter audiuerit, musicam sciuerit, medicinae non sit ignarus, responsa Iurisconsultorum noverit, astrologiam, caeliq̄ue rationes cognitās habeat. Subiungit exemplarationesq̄ue, ut ostendat, quid quantumque è singulis enumeratis facultatibus accipiat Architectus smolumentis.

III. SAPIENTIA autem propria videtur Architecti, qui idcirco Sapiens vocatur. Aristoteles I. Metaph. cap. I. Eos qui in quaque arte Architecti sunt, honorabiliores ac doctiores, & ijs, qui manibus operantur sapientiores putamus, quoniam causas eorum, quae fiunt, sciunt. Illi verò sicut & quaedam inanimata faciunt quidem, sed nescientia faciunt ea, quae faciunt, ut ignis comburit: sed inanimata natura quadam horum singula faciunt: manibus laborantes propter consuetudinem, S. Thomas I. cont. Gen. cap. I. Artes alijs principantes Architectonicae nominantur, quasi principales artes, unde & ipsarum artifices, qui Architectores vocantur nomen sibi vindicant Sapientum. Sic Paulus Apostolus I. Corinth. III. 16. Vti sapiens Architectus fundamentum posuit.

IV. ARCHITECTVS: Nomen est compositum ab ἀρχός Princeps, & τέκτων faber. Ut sit principalis faber: fabricandi artem habens: qui structuris aedificiorum praest, & quae fabricanda praescribit. Idem dicitur Latine ARCHITECTON. Plaut. Mostell. sibi laudasse ades ait Architectonem nescio quem, esse aedificatas sanè bene. ARCHITECTOR, construo, fabricor. Vitruui. lib. IX. cap. 4. Neque in his locis natu-

4 ARCHITECTURA CHRISTIANA.

ralis potestas ita architectata est, collocavitq; cardines, tanquam centra. Translate Cic. 2. de finib. Cur tandem sapientia tantopere laudatur? an quod ita callida est, ut optime possit architectari voluptates? id est, formam & rationem fruendarum voluptatum comminisci, & prescribere? sic enim Architecti opera maioris sumptus & magnifica ingenti ratiocinatione architectari solent. Budæus. Architectio. Plin. lib. 2. cap. 71. In quo vel præcipua Natura architectio.

V. AUCTORES, Scriptores, Legendi. M. Vitruvius, cuius summa est multorum seculorum firmata consensione auctoritas in Architectura. scripsit libros x. quos Jacobus Jovundus collatis exemplaribus purgavit. Gulielmus Philander, cuius extant Annotationes in Architecturam Vitruvij. Gaudentius Merula, in Vitruvium Vitruvianæ Architecturæ compendium promisit Franciscus Maurolycus, an ediderit ignoro. F. Diegus de Sagredottis, cuius est Ratio Architecturæ antiquæ graphice scripta, ex Vitruvio, & alijs Architectis excerpta. Marlianus. Leo Baptista. Albertus Florentinus. Rubirufus de Architectura. Sebastianus Serlius Bononiensis Tomis duobus de Architecturâ Italicè.

Ioan. Baptista Villalpandus in Ezechielem per tres tomos sparsim. Tomo 2. par. 2. cap. 1. probat Architectum pluribus disciplinis, & varijs eruditionibus ornatum esse debere. Cap. 2. Sapientiam maximè in Architecto requiri ex Scripturâ-Sacrâ. Maximilianus Sandæus in Artifice Evangelico, Litt. A. ARCHITECTVS, vbi xxv. sunt ab Architecto, & ex Architectura desumpta symbola. Gesnerus, in Pandect. Tit. 2. de Artibus illiterarijs.

Laurentius Beyerlinck, qui edidit Theatrum vitæ humanæ, in quo, Ver. Architectura & Architectus, sunt isti Tituli 1. Architectura Antiquitas & inventores. 2. Architectura studium. 3. Architecti in genere. 4. Architecti in specie. 1. Urbium. 2. Mœnium. 3. Arcium. 4. Propugnaculorum. 5. Templorum. 6. Labyrinthorum. 7. Theatrorum. 8. Domuum. 9. Por-
ticuum

ARCHITECTVRA CHRISTIANA. 5

ticum. 10. Pontium. 11. Turrium. 12. Fori. 13. Armamentarij. 14. Aerarij. 15. Cloacarum. 16. Murorum. 17. Parietum. 18. Teclorum.

Polydorus Virgilius de inuentione rer. 3. 7.

VI. *Ἀρχιτεκτων* Græcis dicitur Princeps fabrorum: hoc est, qui inferiorum opificum, quos Aristoteles 1. Ethicor. & 2. Phisic. *ποιητήριος* vocat, operis & operibus utitur. Quare est vox generis, uti etiam apud Latinos, Faber. In specie vero ad *Ædificandi* artem, quæ *Ædificia* propriè dicta ad conuersationem hominum accommoda *edificat*, seu *fabricat*, *καὶ ἐξελίττεται* transfertur: quandoquidem illi qui *edificant* omnes fere *fabros* habent sollicitos, occupatos sibiq; obnoxios: eoq; nomine *οἶον ἀρχιτεκτωνος* censerì possunt & appellari, quasi Imperatores, & designatores reliquorum.

VII. *QVONIAM* autem *Ædificandi* Ars non tantum ea, quæ necessitati habitationis, & locationis, ut *Templa*, *Domus*, *Porticus*, *Propugnacula*, sed etiam quæ ornamentis inserviunt, *statuas* scilicet, *colossos*, & similia efficit: ea propter interformales differentias referri posset *Architectura* *Statuarios* & *Marmorarios* complectens. Et quia tuetur contra quæuis alia extrinsecus offendentia, idcirco inter defendentia quoque collocatur.



OPVS-